

HAURREN MUNDUKO EGUNA 2022

Parlamentuko Lehendakariari zuzendua

UNICEF Nafarroako Batzordeak Haurren Munduko Eguna ospatzen du, haurren eskubideen aldeko lorpen handiak azpimarratzeko, baina baita gogoratzeko ere Nafarroan oraindik lortu gabeko erronkak ditugula haurren eskubideak gauzatu daitezzen, kontuan hartuta Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena duela 30 urte baino gehiago onartu zela.

Gaur egun, hurrek eta nerabeek hainbat erronkari egin behar diete aurre, besteak beste pobrezia eta desberdintasunei, krisi klimatikoari, gaur duten ongizate-maila kolokan jartzen duten erronkei, eta baita bihar garatzeko eta bizirik irauteko dituzten aukerei ere.

Haurren eta nerabeen eskubideak lortzen direla ziurtatzea gai kolektibo bat da, eta nahitaez bete beharrekoa. Haur batek bere eskubideak neurri batean betetzen ez direla ikusten duenean, horrek zuzenean eragiten dio bere ongizate emozionalari. Horregatik, gizarte osoak funtsezko zeregina betetzen du haur guztiak emozionalki aseta sentitzen direla ziurtatzeko.

1989an Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena onartu izanak haurren eskubideak betetzeko aurrerapauso handia ekarri zuen, baita Espainiako Estatuak 1990ean berretsi izanak ere. Gaur egun, hala ere, erronka global handiei aurre egin behar zaizkie oraindik, kontuan hartuta eragina dutela autonomia-erkidegoan eta toki-mailan ere. Krisi ekonomiko berriek, krisi klimatikoak, COVID-19aren pandemiaren agerraldiak eta Ukrainako gerrak egoera zailean jarri dute munduan milioika pertsonaren biziraupena, batez ere haurrena.

- Munduan 10 eta 19 urte bitarteko 10 nerabetik 1ek **osasun mentaleko** arazo bat dute diagnostikatuta, eta mundu mailako gobernuen aurrekontuen % 2 baino ez da bideratzen depresioa, antsietatea eta bestelakoak tratatzera. Nafarroan, azken 2021eko Gizarte eta Bizi Baldintzen Inkestak, pandemiaren ondoren, 15 eta 29 urte bitartekoen artean “ongizate orokor baxua” dutelako sentimendua dutenen ehuneko handitu dela dakar, 2017an % 13,3k zeukaten sentimendu hori eta, 2021ean, % 26,8k. Eta, adin-tarte berean, gora egin du, era berean, osasun mentaleko arreta behar dutela uste duten pertsonen ehunekoak (2017an % 8,1 eta 2021ean % 10,7).
- Munduan **pobrezia**-egoeran bizi diren haurren kopurua 1.200 milioira igo da. Nafarroan % 25,2, alegia, 32.032 haur (ECV 2021-INE, atalase autonomikoa) pobrezia-egoeran edo gizarte -bazterketako egoeran daude (ARPE tasa). Ume bakoitzak –diru-sarreraren terminoetan, atzean geratzen ari denak– arrisku handiagoa du beste eremu batzuetan ere atzean geratzeko, besteak beste, osasunean edo hezkuntzan. Haurren arteko desberdintasun horrek haien bizitzan eta garapenean du eragina, baina Europako gizarte osoaren ongizatea ere estutasunean jartzen ditu, epe ertain eta luzera.

- 260 milioi haur baino gehiago ez dira eskolara joaten mundu osoan. Haur errefuxiatuen % 50ek ez dute **hezkuntzarako** sarbiderik.
- Nazioarteko datuen arabera, 13 eta 15 urte bitarteko ikasleen herenak baino gehiagok jasaten dute **eskola-jazarpena**.
- Munduan 2 eta 4 urte bitarteko lau haurretatik hiruk (300 milioi inguru) **diziplina bortitza** jasotzen dute zaintzaile nagusien eskutik. Eta 15 eta 19 urte bitarteko hamabost milioi neska nerabek **sexu-erasoak** jasan dituzte.
- 36 milioi adingabe baino gehiago daude **derrigorrez desplazatuak**, eta 35 milioi haur eta nerabe migratzaile internazional baino gehiago daude. Haietako askori egunero urratzen zaizkie beren eskubideak bizirauteko eta garatzeko, hezkuntzarako, osasunerako, indarkeriaren aurka babestuek izateko, familian bizitzeko, askatasunez mugitu edo parte hartzeko. Haurrak babesteko eta errefuxiatutako adingabeak hartzeko sistemak oraindik ez dira gai erantzun egokitua emateko eta haien erabateko gizarteratzea lortzeko.
- Milioika haur kutsadura atmosferiko gero handiagoaren eragipean daude, eta 820 milioi gero eta bero-bolada sarriagoen eraginpean.

Erabaki irmoak hartu beharrean gaude, haurrak ez direla atzean geratuko eta haur bakoitzak bere potentzial gorena garatu ahal izango duela bermatzearen. Hori dela eta, benetako konpromisoa eskatzen dugu haien eskubideak betetzea erraztuko duten ekintza hauek sustatzeko:

- **Haurrengan inbertsio handiagoa eta eraginkorragoa** sustatzea, aipatutako erronkei aurre egiteko beharrezko baliabideak esleitzen direla bermatuz, haurren eskubideak erdigunean jarrita.
- **Haurren eta nerabeen kezkak eta premiak entzutea** eta ekintza politikoan zeharkako modu batean kontuan hartzea, haien parte-hartzea sustatu eta haiekin batera krisi hau gainditzeko estrategiak diseinatzeko.
- **Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmenaren** printzipio gidariak kontuan hartzea —haien interes gorena, bizitzeko, bizirauteko eta garatzeko duten eskubidea, parte hartzekoa eta diskriminaziorik eza— haurrei eta nerabeei eragiten dieten krisiari erantzuteko eta gainditzeko hartutako erabaki guztietan. Beren eskubideei dagokienez:
 - Kalitatezko baliabideak eta baliabide espezializatuak bultzatzea, baita haurren eta nerabeen osasun mentalaren sustapena, prebentzioa eta arreta bermatzeko neurriak ere, arreta berezia jarrita kolektibo kalteberenetan.
 - Hazkuntzari laguntzeko prestazioak eta seme-alabak dituzten familiei mesede egingo dieten neurri fiskalak bultzatzea, batez ere familia ahulenei.
 - Kalitatezko hezkuntza lortzeko aukera zuzena eta eraginkorra bermatuko duten hezkuntza indartzeko politikak bultzatzea, beken eta laguntza-programen bidez, batez ere lehen hezkuntza-etapetan eta kalteberatasun-egoeran dauden haurrentzat.
 - Haurrak era guztietako indarkeriaren aurrean babestea: babes-inguruneak lortzeko mekanismoak bultzatuz, haurrei eta nerabeei zuzendutako zerbitzu guztiek berma dezaten, prebentzioaren ikuspegitik, haiek babestuta daudela tratu txarren, abusuen, jazarpeneren edo indarkeria-egoeren aurrean.

- Haur eta nerabe migratzaileen, errefuxiatuen eta haurrak babesteko sistematik ateratzen diren gazteen inklusioa sustatzeko programak indartzea.
- **Garapen Jasangarrirako 17 Helburuak eta Parisko Akordioa** betetzeko beharrezkoak diren ekintzak sustatzea, COVID-19 pandemiak eragindako krisia haurren orainean eta etorkizunean inbertitzeko aukera bihurtuz, hobeto berreraikiz eta jasangarritasunaren ikuspegiarekin, krisi klimatikoaren mehatxua eta horrek haurrengan duen eragin kaltegarria alde batera utzi gabe.
- Azkenik, oraingo arazoak eta aurrean ditugun erronka gero eta ugariagoak aitortuta, funtsezkoa da konpromisoa berrestea haurren aldeko ekintzak hedatzeko eta emaitzak lortzeko, toki, erkidego eta mundu mailan, **Garapenerako Nazioarteko Lankidetz**a indartuz, COVID-19ak garapen bidean dauden herrialdeetan duen eragina kontuan hartuz eta txertaketa globala eta osasun sistema indartuak bermatuz.

Iruñan, 2022ko azaroaren 20an